

ΤΟ ΔΕΛΦΙΚΟ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΑΤΑΠΙΣΤΕΥΜΑ

Δημήτρης Κ. Μπάκας

«*Ἐν δέ τῳ πρόναῳ τά ἐν Δελφοῖς γεγραμμένα, ἐστὶν ὠφελήματα ἀνθρώποις.*»

Παυσανίας «Φωκικά».

Οι αρχαίοι Έλληνες ιερείς δεν έδιναν συμβουλές ούτε άκουγαν τις εξομολογήσεις των πιστών, αλλά ασχολούνταν μόνο με την τέλεση των θυσιών και των άλλων ιεροτελεστιών. Η **ηθική εκπαίδευση και καθοδήγηση των πολιτών ξεκινούσε μεν από τους παιδαγωγούς και παιδοτρίβες της νεαρής ηλικίας, αλλά συνεχιζόταν αργότερα στα μαντεία, τα οποία, εκτός από τις χρησιμοδοτήσεις τους για τα μελλούμενα και τις θελήσεις των θεών, έδιναν και ένα πλήθος ηθικών παραγγέλματων και προτροπών συμβουλευτικού χαρακτήρα για τα προβλήματα της καθημερινής ζωής.** Περίοπτη θέση, βέβαια, κατείχε σε όλα αυτά το διάσημο σε όλο τον κόσμο Μαντείο των Δελφών, του οποίου τα ομώνυμα **ηθικά παραγγέλματα** είχαν καταγραφεί στους τοίχους του πρόναου του Ναού του Απόλλωνος, στο υπέρθυρο ή σε ακόμα σε διάφορες στήλες που είχαν τοποθετηθεί περιμετρικά στις πλευρές του ναού.

Στο αέτωμα του ναού δέσποζαν τα τρία σπουδαιότερα Δελφικά Παραγγέλματα, τα οποία εύκολα μπορούσε να διακρίνει όταν ο επισκέπτης πλησίαζε:

* Κάτω αριστερά το **ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ** (να γνωρίσεις τον εαυτό σου).

* Κάτω δεξιά το **ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ** (να κάνεις τα πάντα με μέτρο, χωρίς υπερβολή).

* Ανάμεσά τους, στη κορυφή, το περίφημο «**ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ Ε**» (ή **ΕΙ**), για το οποίο ο ιερέας των Δελφών Πλούταρχος έγραψε ολόκληρη πραγματεία («Περί του εν Δελφοῖς Ε»), προσπαθώντας να ερμηνεύσει την απωλεσθείσα σημασία του. Στο βιβλίο του αυτό προτείνει διάφορες πιθανές ερμηνείες, μέσα από τις απόψεις των ομιλητών στους διαλόγους του. Μερικοί απ' αυτούς το συνδέουν ερμηνευτικά ή αριθμολογικά με τον ίδιο τον θεό Απόλλωνα ή ευρύτερα με τον Πυθαγόρειο Αριθμό, την πρώτη και απόλυτη αιτία των πάντων. Μια άλλη άποψη είναι ότι το «**ΕΙ**» έχει την έννοια του «εάν» ή παρακλητικά του «είθε». Ένας άλλος ομιλητής υποστηρίζει, με τη ίδια έννοια του «εάν», ότι το «**ΕΙ**» προτείνεται από το θεό Απόλλωνα στους φιλοσοφούντες, διότι «κανένα πράγμα δεν υπάρχει χωρίς αιτία και κανένas συλλογισμός χωρίς μία λογική υπόθεση».

Μια τελευταία άποψη, του Αμμωνίου, υποστηρίζει ότι το Δελφικό «**Ε**» δε δηλώνει κανένα αριθμό, καμιά τάξη, σύνδεσμο ή ελλείπον μόριο μιας λέξης, αλλά είναι μια προσαγόρευση και προσφώνηση του θεού προς τον επισκέπτη. Ο Θεός χαιρετά τον επισκέπτη αποτεινόμενος προς αυτόν με το «**Γνώθι σαυτόν**» και ο επισκέπτης απαντά με το «**ΕΙ**» (**Είσαι, Υπάρχεις**), αναγνωρίζοντας την ύπαρξή του και «**Είσαι Ένας**» (**ΕΙ ΕΝ**).

Εκτιμάται ότι όλες αυτές οι ερμηνείες είναι ελλιπείς και το «Ε**» ή «**ΕΙ**» θα πρέπει να αποτελεί και αυτό ένα ηθικό Παράγγελμα, όπως και τα δυο άλλα εκατέρωθέν του, ή τουλάχιστον να τα συνοψίζει και ολοκληρώνει σε μια αρμονική ισορροπούσα τριάδα. Με την απλή, άμεση ερμηνεία του σαν «**Είσαι**» ή «**Υπάρχεις**» θα μπορούσε να σημαίνει ότι **ΕΙΣΑΙ** ή **ΥΠΑΡΧΕΙΣ** μόνον όταν έχεις γνωρίσει πλήρως τον εαυτό σου και δράς ακολουθώντας τη «**Μέση Οδό**» του μέτρου και της αρμονίας. Μια άλλη «αριθμητική» ερμηνεία του «**Ε**» θα μπορούσε να προέρχεται από την ίδια τη μορφή του, η οποία αποτελείται από τρία οριζόντια (όμοια) ευθύγραμμα τμήματα κι ένα τέταρτο κάθετο που τα ενοποιεί, δημιουργώντας έτσι μαζί την ιερή Πυθαγόρεια Τετρακτίνα, η οποία αποτελεί επίσης με αυτό τον τρόπο τη σύνθεση και ολοκλήρωση του «**Γνώθι σαυτόν**» και του «**Μηδέν άγαν**», έκαστο παράγγελμα των οποίων υποκρύπτει επίσης μέσα του τη **μεσότητα ή ισορροπία μιας δυνάδας άκρων: Της άγνοιας και δοκησιοφίας από τη μια μεριά και της έλλειψης και υπερβολής από την άλλη.****

Τα Δελφικά Παραγγέλματα, που θεωρούνταν αρχικά σαν προτροπές και «λόγοι» του ίδιου του θεού Απόλλωνα, αποδόθηκαν αργότερα στους περίφημους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας (Θαλή το Μιλήσιο, Πιττακό το Μυτιληναίο, Βίαντα τον Πρηνέα, Σόλωνα τον Αθηναίο, Κλεόβουλο το Ρόδιο, Περίανδρο τον Κορίνθιο και Χίλωνα το Λακεδαιμόνιο).

Το Μαντείο των Δελφών έπαιξε γενικά έναν περισπούδαστο ρόλο στην ηθική εκπαίδευση του ελληνικού γένους με βάση τα πρότυπα του Λόγου (Σοφίας ή Αυτογνωσίας), του Μέτρου και του Ρυθμού, με άλλα λόγια του Κάλλους της Απολλώνιας διδασκαλίας, η οποία συνοψίζεται στα τρία προαναφερθέντα μέγιστα αποφθέγματα-παραγγέλματα του **ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΕΙ**, του **ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ** και του **ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ**.

Γενικότερα, τα Δελφικά παραγγέλματα είναι λιτές αποφθεγματικές εκφράσεις, δύο έως πέντε λέξεων, μεστές σοφίας, με συμβουλευτικό και προτρεπτικό χαρακτήρα που επιτάσσουν την **αρετή** και δημιουργούν από μόνα τους, συνολικά, μια **πλήρη ηθική διδασκαλία ολιστικού χαρακτήρα**. Λέμε **ολιστική διδασκαλία** καθόσον καλύπτει όλο το φάσμα των ανθρώπινων ενεργημάτων, τουτέστιν των **αξιών και αρετών** που απαιτεί μία αρμονική αρχιτεκτονική σύνθεση του ανθρώπου. Εάν θεωρήσουμε ότι μια μεθοδευμένη αρχιτεκτονική δόμηση απαιτεί τα παρακάτω:

- Στερεότητα που εδράζεται στη **Σοφία**, την αληθή γνώση του κόσμου και του εαυτού.
- **Ωραιότητα**, δηλαδή το Κάλλος, από την οποία αναδύεται η **ευαρέσκεια** και ολβιότητα.
- **Λειτουργικότητα**, δηλαδή ηθική δύναμη συνοχής με τους συνανθρώπους και
- Τέλος μια **αρμονική σύνδεση** με το όλον περιβάλλον (φυσικό και ανθρώπινο).

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να τα ταξινομήσουμε αδρά στις παρακάτω κατηγορίες

ΑΡΕΤΗ: ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ [ΓΝΩΣΗ, ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΟΦΙΑ]

1. **ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ**. [να γνωρίσεις τον εαυτό σου].
2. **ΑΚΟΥΣΑΣ ΝΟΕΙ**. [Να κατανοούμε αφού ακούσουμε].
3. **ΦΡΟΝΗΣΙΝ ΑΣΚΕΙ**. [Να καλλιεργούμε τη σκέψη, νου, μυαλό].
4. **ΜΕΛΕΤΕΙ ΤΟ ΠΑΝ**. [Να μελετάμε τα πάντα].
5. **ΒΟΥΛΕΥΟΥ ΧΡΟΝΩ**. [Να σκεπτόμαστε τα χρήσιμα].
6. **ΠΑΣΙ ΔΙΑΛΕΓΟΥ**. [Να συνδιαλεγόμαστε με όλους].
7. **ΦΡΟΝΕΙ ΘΝΗΤΑ**. [Να σκεπτόμαστε όπως αρμόζει σε θνητούς (όχι ως θεοί)].
8. **ΕΥ ΠΑΣΧΕ ΘΝΗΤΟΣ**. [Να υπομένουμε ότι συμβείως θνητοί].
9. **ΛΕΓΕ ΕΙΔΩΣ**. [Να λέμε ό,τι γνωρίζουμε].
10. **ΟΦΘΑΛΜΟΥ ΚΡΑΤΕΙ**. [Να ελέγχουμε ό,τι βλέπουμε].
11. **ΑΚΟΥΕ ΠΑΝΤΑ**. [Να ακούμε τα πάντα].
12. **ΑΚΟΥΩΝ ΟΡΑ**. [Όταν ακούμε, βλέπουμε].
13. **ΔΟΞΑΝ ΔΙΩΚΕ**. [Να επιδιώκουμε να γνωρίζουμε και άλλες γνώμες].
14. **ΔΟΞΑΝ ΜΗ ΛΕΙΠΕ**. Να μην υποτιμούμε τη δόξα.
15. **ΕΥΧΟΥ ΔΥΝΑΤΑ**. Να ευχόμαστε με όλη τη δύναμη της ψυχής μας (αληθινά)
16. **ΣΟΦΙΑΝ ΖΗΤΕΙ**. Να αναζητούμε τη σοφία ή να είμαστε φιλομαθείς.
17. **ΜΑΝΘΑΝΩΝ ΜΗ ΚΑΜΝΕ**. Να μην κουραζόμαστε να μαθαίνουμε.
18. **ΓΝΩΘΙ ΜΑΘΩΝ**. Να γνωρίζουμε αφού μάθουμε.
19. **ΣΟΦΟΙΣ ΧΡΩ**. Να συναναστρεφόμαστε με σοφούς ή να χρησιμοποιούμε τη σοφία τους.
20. **ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΓΙΝΟΥ**. Να γίνουμε φιλόσοφοι.
21. **ΣΑΥΤΟΝ ΙΣΘΙ**. Να μη χάνουμε τον εαυτό μας.
22. **ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΝΤΕΧΟΥ**. Να προσηλωνόμαστε στην εκπαίδευσή μας και να υπομένουμε τις δυσκολίες της.
23. **ΑΙΤΙΩ ΠΑΡΟΝΤΑ**. Να αιτιολογούμε όσα μάς συμβαίνουν.
24. **ΑΠΟΚΡΙΝΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩ**. Να αποκρινόμαστε τον κατάλληλο καιρό.
25. **ΠΡΑΤΤΕ ΑΜΕΤΑΝΟΗΤΩΣ**. Να πράττουμε με σιγουριά (δίχως αμφιβολίες).

ΑΡΕΤΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ [ΚΑΛΛΟΣ]

1. **ΘΥΜΟΥ ΚΡΑΤΕΙ**. Να συγκρατούμε τον θυμό μας.
2. **ΟΜΙΛΕΙ ΠΡΑΩΣ**. Να ομιλούμε με πραότητα.
3. **ΓΛΩΤΤΑΝ ΙΣΧΕ**. Να συγκρατούμε τη γλώσσα μας.
4. **ΓΛΥΤΤΗΣ ΑΡΧΕ**. Να κυριαρχούμε στη γλώσσα μας.
5. **ΜΗ ΘΡΑΣΥΝΟΥ**. Να μην είμαστε θρασεείς.
6. **ΕΥΛΟΓΕΙ ΠΑΝΤΑΣ**. Να λέμε καλά λόγια για όλους.
7. **ΕΥΓΕΝΕΙΑΝ ΑΣΚΕΙ**. Να είμαστε ευγενείς ή να έχουμε ευγενική ψυχή.
8. **ΦΙΛΟΦΡΟΝΕΙ ΠΑΣΙΝ**. Να αγαπάμε τους πάντες (ανθρώπους) και τα πάντα
9. **ΕΥΠΡΟΣΗΓΟΡΟΣ ΓΙΝΟΥ**. Να είμαστε ευπροσήγοροι (παρηγορητικοί).
10. **ΕΥΦΗΜΟΣ ΙΣΘΙ**. Να έχουμε καλή φήμη.
11. **ΕΥΦΗΜΙΑΝ ΑΣΚΕΙ**. Να χρησιμοποιούμε την καλή μας φήμη.
12. **ΜΙΣΕΙ ΥΒΡΙΝ**. Να μη βρίζουμε, να μισούμε την ύβρη.
13. **ΗΘΟΣ ΔΟΚΙΜΑΖΕ**. Να επιδοκιμάζεις το ήθος.
14. **ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΤΙΜΑ**. Να εκτιμούμε τις ευεργεσίες που μας γίνονται.

15. **ΑΓΑΘΟΥΣ ΤΙΜΑ.** Να τιμούμε τους αγαθούς (τις καλές πράξεις των άλλων).
16. **ΕΠΑΙΝΕΙ ΑΡΕΤΗΝ.** Να επαινούμε την αρετή (ή τον ενάρετο).
17. **ΤΥΧΗΝ ΝΟΜΙΖΕ.** Να έχουμε κατά νου το τυχαίο που θα συμβεί (πρόληψη).
18. **ΤΥΧΗ ΜΗ ΠΙΣΤΕΥΕ.** Να μην πιστεύουμε στην τύχη (στα τυχερά παιχνίδια) ή να μη γινόμαστε τυχοδιώκτες.
19. **ΤΥΧΗΝ ΣΤΕΡΓΕ.** Να αποδεχόμαστε τα μοιραία γεγονότα-ατυχίες της ζωής μας.
20. **ΕΓΓΥΗΝ ΦΕΥΓΕ.** Να αποφεύγουμε να εγγυόμαστε για κάποιον ή για κάτι.
21. **ΧΑΡΙΝ ΕΚΤΕΛΕΙ.** Να κάνουμε χάρες.
22. **ΕΥΤΥΧΙΑΝ ΕΥΧΟΥ.** Να ευχόμαστε ευτυχία.
23. **ΟΝΕΙΔΟΣ ΕΧΘΑΙΡΕ.** Να εχθρεύεσαι τον χλευασμό.
24. **ΕΠΙ ΡΩΜΗ ΜΗ ΚΑΥΧΩ.** Να μην καυχόμαστε για τη δύναμή μας.
25. **ΜΗ ΑΡΧΕ ΥΒΡΙΖΕΙΝ.** Να μην κυριαρχούμε με αλαζονεία.
26. **ΛΑΒΩΝ ΑΠΟΔΟΣ.** Όταν λαμβάνουμε, να δίνουμε.
27. **ΕΥΓΝΩΜΩΝ ΓΙΝΟΥ.** Να είμαστε ευγνώμονες.
28. **ΠΡΟΝΟΙΑΝ ΤΙΜΑ.** Να εκτιμούμε τη βοήθεια από όπου και αν προέρχεται.
29. **ΥΦΟΡΩ ΜΗΔΕΝΑ.** Κανέναν να μην βλέπουμε με καχυποψία.
30. **ΑΛΛΟΤΡΙΩΝ ΑΠΕΧΟΥ.** Να απέχουμε από κακίες, δολοπλοκίες (αλλότρια).
31. **ΨΕΓΕ ΜΗΔΕΝΑ.** Να μην κατηγορούμε κανέναν.
32. **ΔΙΑΒΟΛΗΝ ΜΙΣΕΙ.** Να μισούμε τη διαβολή (να μη βάζουμε λόγια).
33. **ΦΘΟΝΕΙ ΜΗΔΕΝΙ.** Κανέναν να μην φθονούμε ή ζηλεύουμε.
34. **ΑΠΕΧΘΕΙΑΝ ΦΕΥΓΕ.** Να αποφεύγεις την απέχθεια (κακία).
35. **ΕΧΘΡΑΣ ΔΙΑΛΥΕ.** Να διαλύουμε τις έχθρες.
36. **ΚΑΚΙΑΝ ΜΙΣΕΙ.** Να μισούμε την κακία.
37. **ΚΑΚΙΑΣ ΑΠΕΧΟΥ.** Να απέχουμε από την κακία.
38. **ΔΟΛΟΝ ΦΟΒΟΥ.** Να φοβόμαστε τον δόλο.
39. **ΑΠΟΝΤΙ ΜΗ ΜΑΧΟΥ.** Να μην κακολογούμε αυτόν που είναι απών.
40. **ΠΛΟΥΤΕΙ ΔΙΚΑΙΩΣ.** Να πλουτίζουμε δίκαια.
41. **ΔΙΚΑΙΩΣ ΚΤΩ.** Να αποκτούμε τίμια (δίκαια).
42. **ΠΟΝΕΙ ΜΕΤ' ΕΥΚΛΕΙΑΣ.** Να κοπιάζουμε δίκαια.
43. **ΠΛΟΥΤΩ ΑΠΟΣΤΕΙ.** Να αποστασιοποιούμαστε από τον πλούτο.
44. **ΧΡΩ ΧΡΗΜΑΣΙ.** Να χρησιμοποιούμε τα χρήματά μας.
45. **ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ ΦΥΛΑΤΤΕ.** Να είμαστε ευσεβείς.
46. **ΑΙΣΧΥΝΗΝ ΣΕΒΟΥ.** Να σεβόμαστε την εντροπή.
47. **ΕΠΑΓΓΕΛΟΥ ΜΗΔΕΝΙ.** Να μη διατάζουμε κανέναν.

ΗΘΙΚΗ ΑΡΕΤΗ [ΒΟΥΛΗΤΙΚΟ, ΑΓΑΘΟ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ]

1. **ΙΚΕΤΑΣ ΑΙΔΟΥ.** Να σεβόμαστε αυτούς που μας ικετεύουν.
2. **ΣΕΑΥΤΟΝ ΑΙΔΟΥ.** Να σεβόμαστε τον εαυτό μας.
3. **ΦΟΝΟΥ ΑΠΕΧΟΥ.** Να μη φονεύουμε.
4. **ΟΡΚΩ ΜΗ ΧΡΩ.** Να μην ορκιζόμαστε.
5. **ΟΥΣ ΤΡΕΦΕΙΣ, ΑΓΑΠΑ.** Να αγαπάμε αυτούς που τρέφουμε.
6. **ΕΣΤΙΑΝ ΤΙΜΑ.** Να τιμάμε το σπίτι μας.
7. **ΓΑΜΟΥΣ ΚΡΑΤΕΙ.** Να σεβόμαστε τον γάμο μας.
8. **ΓΑΜΕΙΝ ΜΕΛΛΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΓΝΩΘΙ.** Να παντρευόμαστε την κατάλληλη στιγμή.
9. **ΕΞ ΕΥΓΕΝΩΝ ΓΕΝΝΑ.** Να προσπαθούμε να συγγενεύσουμε με καλούς ανθρώπους.
10. **Ο ΜΕΛΛΕΙΣ ΔΟΣ.** Να δίνουμε φροντίδα (αγάπη) σε όσους νοιαζόμαστε.
11. **ΗΤΤΩ ΥΠΕΡ ΔΙΚΑΙΟΥ.** Να μαχόμαστε για το δίκαιο, το καλό, το σωστό, το χρήσιμο.
12. **ΑΡΧΕ ΣΕΑΥΤΟΥ.** Να κυριαρχούμε (επιβαλλόμαστε) του εαυτού μας (αυτοπειθαρχία)
13. **ΗΔΟΝΗΣ ΚΡΑΤΕΙΝ.** Να είμαστε εγκρατείς.
14. **ΓΝΟΥΣ ΠΡΑΤΤΕ.** Να πράττουμε με επίγνωση.
15. **ΠΑΣΙ ΔΙΑΛΕΓΟΥ.** Να συνδιαλεγόμαστε με όλους.
16. **ΕΥΓΕΝΕΙΑΝ ΑΣΚΕΙ.** Να είμαστε ευγενείς ή να έχουμε ευγενική ψυχή.
17. **ΦΙΛΟΦΡΟΝΕΙ ΠΑΣΙΝ.** Να αγαπάμε τους πάντες (ανθρώπους) και τα πάντα.
18. **ΦΙΛΟΙΣ ΒΟΗΘΕΙ.** Να βοηθάμε τους φίλους.
19. **ΦΙΛΙΑΝ ΑΓΑΠΑ.** Να αγαπάμε τη φιλία.

20. **ΦΙΛΟΙΣ ΕΥΝΟΕΙ.** Να ευνοούμε (βοηθάμε) τους φίλους.
21. **ΦΙΛΙΑΝ ΦΥΛΑΤΤΕ.** Να διαφυλάττουμε τη φιλία.
22. **ΦΙΛΩ ΧΑΡΙΖΟΥ.** Να είμαστε πάντα διαθέσιμοι στους φίλους μας (ή σε αυτούς που αγαπάμε).
23. **ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΔΙΔΑΣΚΕ.** Να διδάσκεις τους νεότερους.
24. **ΥΙΟΥΣ ΠΑΙΔΕΥΕ.** Να εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας.
25. **ΥΒΡΙΝ ΑΜΥΝΟΥ.** Να προφυλάσσεσαι από την ύβρη.
26. **ΛΕΓΕ ΠΡΑΤΤΕ ΔΙΚΑΙΑ.** Να πράττουμε δίκαια.
27. **ΚΡΙΝΕ ΔΙΚΑΙΑ.** Να κρίνουμε δίκαια ή να είμαστε δίκαιοι στην κριτική μας.
28. **ΑΔΙΚΕΙΝ ΜΙΣΕΙ.** Να μισούμε την αδικία.
29. **ΚΡΙΤΗΝ ΓΝΩΘΙ.** Να γνωρίζουμε τον κριτή μας.
30. **ΑΔΩΡΟΔΟΚΗΤΟΣ ΔΙΚΑΖΕ.** Να δικάζουμε χωρίς δωροδοκία.
31. **ΥΙΟΙΣ ΜΗ ΚΑΤΑΘΑΡΡΕΙ.** Να μην αποκαρδιώνουμε τα παιδιά μας.
32. **ΚΟΙΝΟΣ ΓΙΝΟΥ.** Να είμαστε κοινωνικοί.
33. **ΚΙΝΔΥΝΕΥΕ ΦΡΟΝΥΜΩΣ.** Με σύνεση και λογική να κινδυνεύουμε.
34. **ΜΗ ΕΠΙ ΠΑΝΤΙ ΛΥΠΟΥ.** Να μη λυπόμαστε για το κάθε τι.
35. **ΑΛΥΠΩΣ ΒΙΟΥ.** Να επιδιώκουμε να ζούμε χωρίς λύπες.
36. **ΤΕΛΕΥΤΩΝ ΑΛΥΠΟΣ.** Να πεθαίνουμε χωρίς λύπη.
37. **ΙΔΙΑ ΦΥΛΑΤΤΕ.** Να προστατεύουμε τα δικά μας.
38. **ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΘΗΡΩ.** Να κνηγάμε το καλό μας.
39. **ΣΕΑΥΤΟΝ ΕΥ ΠΟΙΕΙ.** Να κάνουμε ό,τι καλύτερο για τον εαυτό μας.

ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΟΤΗΤΑΣ [ΠΕΠΕΙΘΗΣΕΙΣ-ΠΙΣΤΕΥΩ]

1. **ΕΠΟΥ ΘΕΩ.** Να ακολουθούμε τον θεό.
2. **ΓΟΝΕΙΣ ΑΙΔΟΥ.** Να σεβόμαστε τους γονείς μας.
3. **ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ ΑΙΔΟΥ.** Να σεβόμαστε τους μεγαλύτερους.
4. **ΑΡΡΗΤΑ ΜΗ ΛΕΓΕ.** Να μην αποκαλύπτουμε μυστικά.
5. **ΟΣΙΑ ΚΡΙΝΕ.** Να κρίνουμε με αγιότητα.
6. **ΧΡΗΣΜΟΥΣ ΘΑΥΜΑΣΕ.** Να εκτιμούμε τους χρησμούς.
7. **ΠΡΟΓΟΝΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.** Να τιμούμε τους προγόνους.
8. **ΕΠΙ ΝΕΚΡΩ ΜΗ ΓΕΛΑ.** Να μην κοροϊδεύουμε τους νεκρούς.

ΑΡΕΤΗ ΣΥΝΥΠΑΡΧΕΙΝ (ΑΡΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ) ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΕΣ ΑΡΕΤΕΣ

1. **ΠΙΝΩΝ ΑΡΜΟΖΕΣ.** Όταν πίνουμε, να είμαστε συγκρατημένοι.
2. **ΔΟΞΑΝ ΔΙΩΚΕ.** Να επιδιώκουμε τη δόξα ή να γνωρίζουμε και άλλες γνώμες.
3. **ΔΟΞΑΝ ΜΗ ΛΕΙΠΕ.** Να μην υποτιμούμε τη δόξα.
4. **ΚΑΛΟΝ ΤΟ ΛΕΓΕ.** Να λέμε το ορθό, το δίκαιο, την αλήθεια.
5. **ΦΥΛΑΚΗΝ ΠΡΟΣΕΧΕ.** Να είμαστε σε εγρήγορση.
6. **ΟΜΟΙΟΙΣ ΧΡΩ.** Να συναναστρεφόμαστε με τους ομοίους μας.
7. **ΟΡΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.** Να προνοούμε για το μέλλον.
8. **ΤΕΧΝΗ ΧΡΩ.** Να ασκούμε ή να χρησιμοποιούμε την τέχνη.
9. **ΥΒΡΙΝ ΑΜΥΝΟΥ.** Να προφυλάσσεσαι από την ύβρη.
10. **ΛΕΓΕ ΠΡΑΤΤΕ ΔΙΚΑΙΑ.** Να πράττουμε δίκαια.
11. **ΚΡΙΝΕ ΔΙΚΑΙΑ.** Να κρίνουμε δίκαια ή να είμαστε δίκαιοι στην κριτική μας.
12. **ΑΔΙΚΕΙΝ ΜΙΣΕΙ.** Να μισούμε την αδικία..
13. **ΚΡΙΤΗΝ ΓΝΩΘΙ.** Να γνωρίζουμε τον κριτή μας.
14. **ΑΔΩΡΟΔΟΚΗΤΟΣ ΔΙΚΑΖΕ.** Να δικάζουμε χωρίς δωροδοκία.
15. **ΕΛΠΙΔΑ ΑΙΝΕΙ.** Να δοξάζεις την ελπίδα (να μην απογοητευόμαστε ή να μη χάνουμε την ελπίδα μας).
16. **ΤΩ ΒΙΩ ΜΑΧΟΥ.** Να μαχόμαστε (αγωνιζόμαστε) για τη ζωή.
17. **ΑΤΥΧΟΥΝΤΙ ΣΥΝΑΧΘΟΥ.** Να συμπάσχουμε με τον δυστυχή.
18. **ΧΡΟΝΟΥ ΦΕΙΔΟΥ.** Να εκμεταλλεύομαστε τον χρόνο μας.
19. **ΠΕΡΑΣ ΕΠΙΤΕΛΕΙ ΜΗ ΑΠΟΔΕΙΛΙΩΝ.** Να μη διστάζουμε να τελειώνουμε ό,τι αρχίζουμε.
20. **ΕΠΙΤΕΛΕΙ ΣΥΝΤΟΜΩΣ.** Να πληρώνουμε (τελειώνουμε) αμέσως ή χωρίς αναβολή.

21. **ΚΑΙΡΟΝ ΠΡΟΣΔΕΧΟΥ.** Να δεχόμαστε τον χρόνο.
22. **ΓΗΡΑΣ ΠΡΟΣΔΕΧΟΥ.** Να αποδεχόμαστε το γήρας.
23. **ΑΜΑΡΤΑΝΩΝ ΜΕΤΑΝΟΕΙ.** Να μετανοούμε για τις ανομίες, λάθη, αμαρτίες μας.
24. **ΕΡΙΝ ΜΙΣΕΙ.** Να μισούμε την έριδα (φιλονικία).
25. **ΟΜΟΝΟΙΑΝ ΔΙΩΚΕ.** Να επιδιώκουμε την ομόνοια (ειρήνη, ομοθυμία).
26. **ΒΙΑΣ ΜΗ ΕΧΟΥ.** Να αποφεύγουμε τη βία.
27. **ΒΙΑΝ ΜΗΔΕΝ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.** Να μην κάνουμε τίποτα με βία.
28. **ΝΟΜΩ ΠΕΙΘΟΥ.** Να πειθαρχούμε στον νόμο ή να είμαστε νομοταγείς.
29. **ΤΟ ΚΡΑΤΟΥΝ ΦΟΒΟΥ.** Να φοβόμαστε τον ανώτερο (ή τον άρχοντα).
30. **ΘΝΗΣΚΕ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.** Να πεθαίνουμε για την πατρίδα.
31. **ΕΧΘΡΟΥΣ ΑΜΥΝΟΥ.** Να προφυλασσόμαστε από τους εχθρούς μας.
32. **ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΡΧΟΥ.** Να ελέγχουμε τις δαπάνες μας.
33. **ΕΧΩΝ ΧΑΡΙΖΟΥ.** Όταν έχουμε, να χαρίζουμε.
34. **ΧΑΡΙΖΟΥ ΕΥΛΑΒΩΣ.** Λογικά να χαρίζουμε.
35. **ΚΤΩΜΕΝΟΣ ΗΛΟΥ.** Να ευχαριστιόμαστε με αυτά που αποκτάμε.
36. **ΕΡΓΑΖΟΥ ΚΤΗΤΑ.** Να κοπιάζουμε για πράγματα άξια κτήσης.
37. **ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.** Κάθε τι που έχει μέτρο είναι άριστο, δηλαδή το καλύτερο.
38. **ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ.** Τίποτα να μην είναι υπερβολικό
39. **ΠΑΙΣ ΩΝ ΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΘΙ, ΗΒΩΝ ΕΓΚΡΑΤΗΣ, ΜΕΣΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΣΟΦΟΣ.** Παιδιά να είμαστε κόσμιοι, έφηβοι εγκρατείς, άνδρες δίκαιοι, γέροντες σοφοί.

Αποτιμήσεις και επίλογος

Τα παραπάνω παραγγέλματα, φυσικά, αναφέρονται σε μια εποχή κατά την οποία η φύση και οι θεοί ήταν οι πηγές κάθε νοητικής, πνευματικής και ηθικής συγκρότησης του ανθρώπου. **Αναζητείτο διαρκώς το ανθρώπινο είναι θεωρώντας, αναγιγνώσκοντας και αποκρυπτογραφώντας τους νόμους αρμονίας της Φύσεως.**

Παρά το ότι στην Νεωτερικότητα ο άνθρωπος θεωρήθηκε ως πρόσωπο και υποκείμενο εντούτοις και πάλι είναι υποχρεωμένος να διατηρήσει την προσαρμογή του στο ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον, αφού έχει εξασφαλίσει την προσωπική του **εσωτερική αρμονία.**

Τα παραγγέλματα στην περίπτωση μας θα πρέπει να είναι **αξίες** επάνω στις οποίες θα αυτοδομείται, αυτοοργανώνεται και θα αυτοπραγματώνεται η δική μας ταυτότητα ως πρόσωπο και υποκείμενο.

Μια θαυμάσια πληρότητα ως ολιστική **ηθική διδασκαλία** πρέπει να θεωρούμε εσαεί τα παραγγέλματα των Δελφών. Ένα **ιερό καταπίστευμα, το οποίο θα συνιστά πηγή εμπειριών και σοφία από την οποία αναδύονται διδάγματα στην διαρκή προσπάθειά μας για αυτοπραγμάτωση, αλλά και την αρμονική συγκρότηση της ανθρώπινης Κοινωνίας.**

Δημήτρης Κ. Μπάκας
05 Μαΐου 2022